

کلیات، برنامه و سرفصل درس

رشته تفسیر کرایش تفسیر تطبیقی

سطح ہمار خواہران

سال تحصیلی ۹۶-۹۵

فهرست:

۳	کلیات رشته
۴	عناوین دروس
۶	فقه ۱
۷	فقه ۲
۸	فقه ۳
۹	فقه ۴
۱۰	فقه ۵
۱۱	فقه ۶
۱۲	اصول فقه ۱
۱۳	اصول فقه ۲
۱۴	اصول فقه ۳
۱۵	اصول فقه ۴
۱۶	پژوهشهای قرآنی معاصر
۱۷	اختلاف قراءات
۱۹	هرمنوتیک و متون مقدس
۲۱	اصول علم رجال و حدیث
۲۲	تاریخ قرآن
۲۳	قرآن و علم
۲۵	مبانی تفسیر فریقین
۲۷	بررسی آراء متفکران معاصر در تفسیر قرآن
۲۸	روش شناسی تفسیر تطبیقی
۲۹	تفسیر تطبیقی آیات اعتقادی ۱
۳۱	تفسیر تطبیقی آیات اعتقادی ۲
۳۳	تفسیر تطبیقی آیات الاحکام ۱
۳۵	تفسیر تطبیقی آیات احکام ۲
۳۶	تفسیر تطبیقی روائی

۳۷	تفسیر موضوعی
۳۹	قرآن و کتاب مقدس
۴۰	متون تفسیری معتزله
۴۱	متون تفسیری اشاعره
۴۲	متون تفسیری سلفیه
۴۳	متون تفسیری فرق تشیع
۴۴	پایان نامه

باسمه تعالی

کلیات رشته:

ماده ۱. عنوان رشته:

سطح چهار رشته تفسیر گرایش تفسیر تطبیقی.

ماده ۲. تعریف:

سطح چهار آموزشی - پژوهشی رشته تفسیر، سومین مقطع از تحصیلات حوزوی است، که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظریه و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار تفسیر، گرایش تفسیر تطبیقی، دریافت می کنند.

ماده ۳. اهداف:

۱. توانمندی بررسی و تحلیل آراء، مکاتب و روش های مرتبط با رشته؛
۲. تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظریه در مسائل مرتبط با رشته؛
۳. ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی و تخصصی رشته؛
۴. تامین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه سازی جهت تولید علم و توسعه دانش در رشته؛
۵. تامین استاد مورد نیاز در رشته؛

ماده ۴. ضرورت:

۱. درک و ارزیابی درست از مبانی و مفاهیم آیات از دیدگاه فریقین؛
۲. تبیین نقاط اشتراک و افتراق و قوت و ضعف فریقین در مبانی و مفاهیم تفسیری؛
۳. دستیابی به آراء و نظریه های برتر در حوزه تفسیر؛
۴. ارتباط مستقیم با نیازهای جوامع اسلامی و تقریب مذاهب.

ماده ۵. سیاست ها:

۱. اهتمام به ارتقاء فضائل و ملکات اخلاقی و معنوی طلاب؛
۲. اهتمام به بهره گیری از سنت های کارآمد حوزوی، فناوری ها و روش های نوین و مؤثر در آموزش و پژوهش؛
۳. اهتمام به پژوهش محور بودن دوره؛
۴. اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه پردازانه، با طرح دیدگاه های چالشی مرتبط با رشته؛
۵. تأکید بر بهره گیری از زبان عربی در فعالیت های آموزشی و پژوهشی؛
۶. اهتمام به تأمین نیازهای علمی نظام و جامعه اسلامی در این رشته؛

عناوین و مشخصات دروس:

مشخصات کلی:

عنوان	واحد
دروس مشترک	۲۰
دروس تخصصی	۴۰
رساله علمی (پایان نامه)	۲۰
جمع کل	۸۰

۱. دروس مشترک:

ردیف	عنوان	واحد	هدف
۱	فقه	۱۲	تسلط بر برخی مباحث مهم فقه.
۲	اصول	۸	تسلط بر برخی مباحث مهم اصولی تأثیرگذار در فقه.
	جمع واحد	۲۰	

۲. دروس تخصصی:

ردیف	عنوان درس	واحد	هدف
۱	پژوهش های قرآنی معاصر	۲	تحلیل، بررسی و گونه شناسی ادبیات قرآن پژوهی در روزگار معاصر شامل: نشر یافته‌ها، نظریه‌ها و مکاتب.
۲	اختلاف قرائات	۲	بررسی و تحلیل دیدگاه های مختلف درباره خاستگاه اختلاف قرائات، پاسخ به مسائل مطروحه در این زمینه و بررسی تأثیر اختلاف قرائات بر برداشت های تفسیری.
۳	هرمنوتیک و متون مقدس	۲	بررسی دیدگاه‌های مختلف در تفسیر متون مقدس و تعاملات تفسیری بین ادیان.
۴	اصول علم رجال و حدیث	۲	توانمندسازی طلاب در اتخاذ مبنای صحیح یا ارائه نظریه جدید بر اساس اصول حاکم بر علم رجال و حدیث.
۵	تاریخ قرآن	۲	بررسی دیدگاه های مختلف در زمینه اصالت و اعتبار قرآن و پاسخ به سوالات مطرح در این زمینه.
۶	قرآن و علم	۲	بررسی و تحلیل دیدگاه های مختلف در زمینه رابطه قرآن و علم و توانمند سازی طلاب بر اتخاذ مبنا در این زمینه.
۷	مبانی تفسیر فریقین	۲	تحلیل، مقایسه و نقد مبانی تفسیر شیعه و اهل سنت.
۸	بررسی آراء متفکران معاصر در تفسیر قرآن	۲	بررسی و نقد دیدگاه ها و شبهات جدید درباره ی قرآن و تفسیر.
۹	روش شناسی تفسیر تطبیقی	۲	بررسی روش تفسیر تطبیقی به منظور اتخاذ مبنا در این زمینه.
۱۰	تفسیر تطبیقی آیات اعتقادی ۱ (توحید و صفات خدا)	۲	بررسی و نقد دیدگاه تفسیری فریقین در زمینه ی توحید و صفات خدا.

۱۱	تفسیر تطبیقی آیات اعتقادی ۲ (نبوت و امامت)	۲	بررسی و نقد دیدگاه تفسیری فریقین در زمینه ی نبوت و امامت.
۱۲	تفسیر تطبیقی آیات الاحکام ۱ (مباحث عبادات، حدود و دیات)	۲	بررسی و نقد دیدگاه تفسیری فریقین در زمینه عبادات، حدود و دیات.
۱۳	تفسیر تطبیقی آیات الاحکام ۲ (مباحث عقود، ایقاعات و ارث)	۲	بررسی و نقد دیدگاه تفسیری فریقین در زمینه عقود، ایقاعات و ارث.
۱۴	تفسیر تطبیقی روایی	۲	بررسی مبانی تفسیر روایی و مقایسه متون تفسیر روایی فریقین.
۱۵	تفسیر موضوعی	۲	بررسی موضوعات ناظر به زن و خانواده در تفسیر فریقین.
۱۶	قرآن و کتاب مقدس (تفسیر تطبیقی قصص انبیاء)	۲	مقایسه گزارش قرآن و کتاب مقدس از تاریخ پیامبران.
۱۷	متون تفسیری معتزله	۲	ایجاد توانمندی نقد و مقایسه با تکیه بر متن خوانی تفاسیر معتزله.
۱۸	متون تفسیری اشاعره	۲	ایجاد توانمندی نقد و مقایسه با تکیه بر متن خوانی تفاسیر اشاعره.
۱۹	متون تفسیری سلفیه	۲	ایجاد توانمندی نقد و مقایسه با تکیه بر متن خوانی تفاسیر سلفیه.
۲۰	متون تفسیری فرق تشیع	۲	ایجاد توانمندی نقد و مقایسه با تکیه بر متن خوانی تفاسیر فرق تشیع.
جمع واحد		۴۰	

تذکره:

- در دروس تخصصی، شیوه تدریس اجتهادی مورد توجه قرار گیرد.
- حجم پژوهش و تحقیقات حداقل ۴۰ درصد دوره را پوشش دهد.

شناسه درس: ۴۰۲۱۳۰۱

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه با رویکرد استدلالی.

سرفصل:

- شرائط عمومی تکلیف (بلوغ و رشد)
- تقلید
 - ادله جواز تقلید
 - تقلید میّت
 - تبعض در تقلید
- طهارت
 - خون حیض
 - قیود و شرائط
 - کمتر از سه روز نبودن
 - بیش از ده روز نبودن
 - استمرار در سه روز اول
 - ◇ نقاء متخلل
 - اقسام حائض
 - ذات‌العاده
 - مبتدئه
 - مضطرّبه
 - ناسیه
 - حدّ یأس
- خون استحاضه
 - اقسام استحاضه

متن محوری: مستمسک العروه الوثقی، مرحوم سید محسن حکیم.

منابع:

۱. الموسوعه، مرحوم خوئی.
۲. الاجتهاد و التقليد، مرحوم امام خمینی.
۳. کتاب الطهاره، مرحوم امام خمینی.
۴. مصباح الفقيه، مرحوم محقق همدانی.
۵. جواهر الکلام، مرحوم محمدحسن نجفی.
۶. ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی.
۷. شرح عروه الوثقی الطهاره، مرحوم مرتضی حائری.
۸. جامع المدارک، مرحوم سید احمد خوانساری.

شناسه درسی: ۴۰۲۱۳۰۲

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه با رویکرد استدلالی.

سرفصل:

○ صلاة

- خلل صلاة
- حدیث لاتعاد
- وطن در صلاة مسافر
- اباحه مكان
- شرط ذكورت در امام جماعت

○ صوم

- اتحاد و اختلاف آفاق
- حکم حاکم در ثبوت هلال

متن محوری: مستمسک العروة الوثقی، مرحوم سید محسن حکیم.

منابع:

۱. الموسوعة، مرحوم خوئی.
۲. خلل الصلاة، مرحوم امام خمینی.
۳. مصباح الفقیه (صلاة و صوم)، مرحوم محقق همدانی.
۴. جواهر الکلام، مرحوم محمدحسن نجفی.
۵. ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی.
۶. خلل الصلاة، مرحوم مرتضی حائری.
۷. جامع المدارک، مرحوم سید احمد خوانساری.

شناسه درسی: ۴۰۲۱۳۰۳

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه با رویکرد استدلالی.

سرفصل:

○ حج

- شروط وجوب
 - استطاعت
- افعال حج
 - محدوده طواف
 - وقوف اختیاری و اضطراری عرفات و مشعر
- تروک احرام
 - استظلال
 - لبس مخیط
 - تطیب
 - تزئین

متن محوری: مستمسک العروة الوثقی، مرحوم سید محسن حکیم.

منابع:

۱. الموسوعه، مرحوم خوئی.
۲. جواهرالکلام، مرحوم محمدحسن نجفی.
۳. ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی.
۴. الحج، عبد الله جوادی آملی (تقریردرس مرحوم محقق داماد).
۵. المرتقی الی الفقه الارقی، سید محمد روحانی.
۶. جامع المدارک، مرحوم سید احمد خوانساری.

شناسه درس: ۴۰۲۱۳۰۴

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف کلی: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه با رویکرد استدلالی.

سرفصل:

○ خمس

- مؤونه
- اخبار تحلیل
- مصرف سهم امام علیه السلام

○ نکاح

- نکاح بکر رشیده
- نظر و ستر
- نشوز و شقاق
- تعقیم (منع از حمل)

متن محوری: مستمسک العروه الوثقی، مرحوم سید محسن حکیم.

منابع:

۱. الموسوعه، مرحوم خوئی.
۲. جواهر الکلام، مرحوم محمدحسن نجفی.
۳. ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی.
۴. مصباح الفقیه، مرحوم محقق همدانی.
۵. کتاب الخمس، مرحوم مرتضی حائری.
۶. جامع المدارک، مرحوم سید احمد خوانساری.
۷. کتاب نکاح، موسی شبیری زنجانی.
۸. کتاب النکاح، مرحوم محمدعلی اراکی.

شناسه درس: ۴۰۲۱۳۰۵

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف کلی: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه با رویکرد استدلالی.

سرفصل:

○ نذر و عهد و قسم

- تعلق وجوب به عنوان وفاء یا متعلق نذر
- اشتراط اذن زوج
- اشتراط صیغه
- رجحان متعلق

○ میراث

- ارث زوجه
- عول و تعصیب
- غرقى و مهدوم عليهم

متن محوری: ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی.

منابع:

۱. جواهرالکلام، مرحوم محمدحسن نجفی.
۲. ارث الزوجه، مرحوم آقا ضیاء العراقی.
۳. مسالک الأفهام، مرحوم شهید ثانی.
۴. جامع المدارک، مرحوم سید احمد خوانساری.

شناسه درسی: ۴۰۲۱۳۰۶

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه با رویکرد استدلالی.

سر فصل‌ها:

- بیع
 - تصرفات اعتباری صبی
 - بیع مکره
 - تعلیق در عقد
- خيارات
 - تخلف شرط
 - احکام شروط

متن محوری: مکاسب (بیع و خيارات)، مرحوم شیخ مرتضی انصاری.

منابع:

۱. جواهر الکلام، مرحوم محمدحسن نجفی.
۲. ریاض المسائل، مرحوم سید علی طباطبائی.
۳. الموسوعه، مرحوم خوئی (التنقیح فی البیع).
۴. مصباح الفقاهه، مرحوم خوئی.
۵. کتاب البیع، مرحوم امام خمینی.
۶. فقه العقود، سید کاظم حائری.
۷. المرتقی الی الفقه الارقی، مرحوم سید محمد روحانی.

اصول فقه ۱

شناسه درس: ۴۰۲۱۴۰۱

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیر گذار در فقه استدلالی.

سرفصل‌ها:

- اجتماع امر و نهی
 - فرق تعارض و تراحم
 - دلالت نهی بر فساد در عبادات و معاملات
- ضد
 - ترتب
 - مرجّحات باب تراحم
 - سیره و شهرت
 - سیره
 - اعتبار معاصرت
 - اشتراط امضاء یا عدم رد
 - شهرت
 - اعتبار استقلالی
 - اعتبار ترجیحی در تعارض اخبار
 - جابر یا کاسر بودن نسبت به خبر واحد

منابع:

۱. کفایة الاصول، مرحوم محمد کاظم خراسانی.
۲. جواهر الاصول، مرحوم لنگرودی (تقریرات درس حضرت امام خمینی).
۳. فرائد الاصول (رسائل)، مرحوم مرتضی انصاری.
۴. بحوث فی علم الاصول، سید محمود هاشمی (تقریرات شهید صدر).
۵. منتقى الاصول، مرحوم سید محمد روحانی.
۶. مقالات الاصول، مرحوم آقا ضیاء عراقی.
۷. فوائد الاصول، مرحوم محمد علی کاظمینی (تقریرات آقای نائینی).
۸. المحاضرات، محمد اسحاق فیاض (تقریرات مرحوم آقای خوئی).

شناسه درس: ۴۰۲۱۴۰۲

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیر گذار در فقه استدلالی.

سرفصل:

○ مفاهیم

● تعدد شرط و اتحاد جزاء

○ عام و خاص

● نحوه دلالت ادوات

● قانونیت در جعل احکام (مبنای حضرت امام خمینی)

● اجمال مخصّص

□ شبهه مفهومیه

■ اقل و اکثر

■ متباینین

□ شبهه مصداقیه

■ اقل و اکثر

■ متباینین

● جمع عرفی بین عام و خاص

○ مطلق و مقید

● تقابل اطلاق و تقیید

● قدر متیقن در مقام تخاطب

○ جمع عرفی بین مطلق و مقید

منابع:

۱. کفایه الاصول، مرحوم محمد کاظم خراسانی.
۲. جواهر الاصول، مرحوم لنگرودی (تقریرات درس حضرت امام خمینی).
۳. فرائد الاصول (رسائل)، مرحوم مرتضی انصاری.
۴. انوار الهدایه، مرحوم امام خمینی.
۵. بحوث فی علم الاصول، سید محمود هاشمی (تقریرات شهید صدر).
۶. منتقى الاصول، مرحوم سید محمد روحانی.
۷. مقالات الاصول، مرحوم آقا ضیاء عراقی.
۸. فوائد الاصول، مرحوم محمد علی کاظمینی (تقریرات آقای نائینی).
۹. المحاضرات، محمد اسحاق فیاض (تقریرات مرحوم آقای خوئی).

شناسه درس: ۴۰۲۱۴۰۳

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

اهداف کلی: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیر گذار در فقه استدلالی.

سرفصل:

○ اصول عملیه

● برائت و احتیاط

□ در متباینین

- اضطرار به بعضی از اطراف علم اجمالی
- انحلال علم اجمالی
- حکم ملاقی یکی از اطراف
- شبهه‌ی غیر محصوره
- علم اجمالی در تدریجیات

منابع:

۱. کفایة الاصول، مرحوم محمد کاظم خراسانی.
۲. فرائد الاصول (رسائل)، مرحوم مرتضی انصاری.
۳. انوار الهدایة، مرحوم امام خمینی.
۴. مصباح الاصول، مرحوم بهسودی (تقریرات مرحوم آقای خوئی).
۵. دروس فی علم الاصول (الحلقه‌الثالثه)، مرحوم شهید صدر.
۶. بحوث فی علم الاصول، سید محمود هاشمی (تقریرات شهید صدر).
۷. منتقی الاصول، مرحوم سید محمد روحانی.
۸. مقالات الاصول، مرحوم آقا ضیاء عراقی.
۹. فوائد الاصول، مرحوم محمدعلی کاظمینی (تقریرات آقای نائینی).
۱۰. تهذیب الاصول، جعفر سبحانی (تقریرات مرحوم امام خمینی).

اصول فقه ۴

شناسه درس: ۴۰۲۱۴۰۴

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیر گذار در فقه استدلالی.

سرفصل‌ها:

○ اصول عملیه

● براءت و احتیاط

□ در اقل و اکثر

- دوران بین اقل و اکثر
- دوران بین تعیین و تخییر
- شکّ در اطلاق دخالت جزء یا شرط

منابع:

۱. کفایة الاصول، مرحوم محمد کاظم خراسانی.
۲. فرائد الاصول (رسائل)، مرحوم مرتضی انصاری.
۳. انوار الهدایة، مرحوم امام خمینی.
۴. مصباح الاصول، مرحوم بهسودی (تقریرات مرحوم آقای خوئی).
۵. دروس فی علم الاصول (الحلقه الثالثه)، مرحوم شهید صدر.
۶. بحوث فی علم الاصول، سید محمود هاشمی (تقریرات شهید صدر).
۷. منتقى الاصول، مرحوم سید محمد روحانی.
۸. مقالات الاصول، مرحوم آقا ضیاء عراقی.
۹. فوائد الاصول، مرحوم محمد علی کاظمینی (تقریرات آقای نائینی).
۱۰. تهذیب الاصول، جعفر سبحانی (تقریرات مرحوم امام خمینی).

شناسه درسی: ۴۰۲۱۲۰۱

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تحلیل، بررسی و گونه شناسی ادبیات قرآن پژوهی در روزگار معاصر شامل: نشر یافته‌ها، نظریه‌ها و مکاتب.

سرفصل:

- کلیات: تعریف درس و مفاهیم اولیه. (قرآن پژوهی؛ معاصر؛ قلمرو قرآن پژوهی)
- قرآن پژوهی در ایران معاصر
 - بزرگترین شخصیت‌ها
 - مهم‌ترین نظریه‌ها
 - مجلات
 - مهم‌ترین کتب و مقالات
- قرآن پژوهی معاصر در جهان عرب
 - بزرگترین شخصیت‌ها
 - مهم‌ترین نظریه‌ها
 - مهم‌ترین نشریات
 - مهم‌ترین کتاب‌ها
- قرآن پژوهی در دنیای غرب.
 - شخصیت‌های برجسته
 - مهم‌ترین مکاتب و اندیشه
 - مهم‌ترین مجلات
 - مهم‌ترین کتب

منابع:

۱. مجموعه مقالات «نتایج پژوهش معاصر در قرآن»، مؤسسه پژوهش‌های شرق، بیروت سال ۲۰۰۷.
۲. مجله پژوهش‌های قرآنی، دفتر تبلیغات اسلامی.
۳. مجله‌ی مطالعات تفسیری، دانشگاه معارف.
۴. مجله بینات، مؤسسه معارف اسلامی امام رضا علیه السلام.
۵. مجله‌ی قرآن شناخت، مؤسسه امام خمینی.
۶. دایرةالمعارف قرآن لیدن.
۷. مرتضی کریمی نیا، بولتن مرجع مطالعات قرآنی در غرب.
۸. مجله قرآن پژوهی شرق‌شناسان.

اختلاف قرائات

شناسه درسی: ۴۰۲۱۲۰۲

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: بررسی و تحلیل دیدگاه‌های مختلف درباره خاستگاه اختلاف قرائات، پاسخ به مسائل مطروحه در این زمینه و بررسی تأثیر اختلاف قرائات بر برداشت‌های تفسیری، با رویکرد همگرایی و تأکید بر مشترکات.

سرفصل:

- مفهوم شناسی (بررسی واژگان قرائت، قراءات و اختلاف قراءات)
- پیدایش قراءات و سیر تطور آنها
- عوامل پدیداری اختلاف قراءات

- اختلاف در نقل از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و اصحابه
- اختلاف لهجه‌ها
- عوامل نگارشی
- اجتهاد قراء

- نقد و بررسی دیدگاه‌های مختلف (مسلمانان و مستشرقان)
- دیدگاه دانشمندان درباره قراءات و تواتر آنها
 - دیدگاه موافقان (بررسی و نقد)
 - دیدگاه مخالفان (بررسی و نقد)
 - بررسی پرسش‌ها و شبهه‌ها
 - بررسی اصطلاح تواتر در قراءات و امکانیت آن
 - رابطه قراءات با تواتر قرآن
 - اسانید ساختگی در قراءات
 - تناقض در قراءات
 - قراءات شاذ
 - ...

○ قراءات سبعة

- تعداد و انواع قراءات
- پیشینه و علل حصر قراءات در هفت
- رابطه «قراءات سبعة» با حدیث «أحرف سبعة»
- مخالفان ابن مجاهد در حصر قراءات در هفت
- قرآء سبعة و راویانشان

○ ضابطه قراءت صحیح

- دیدگاه دانشمندان (بررسی و نقد)
- دیدگاه اهل بیت علیهم السلام
- تأثیر اختلاف قراءات بر برداشت‌های تفسیری
- اختلاف قراءات و صحّت نماز (بررسی فقهی از دیدگاه فریقین)
- رابطه قراءات با مسأله تحریف
- دیدگاه مستشرقان درباره قراءات (بررسی و نقد)

متن پیشنهادی: التمهید فی علوم القرآن (الجزء الثانی: القراءات)، مرحوم محمد هادی معرفت.

منابع:

١. السبعة فى القراءات، ابن مجاهد (ت ٣٢٤ق)
٢. حرز الأمانى و وجه التهانى (شاطبيّه)، ابوالقاسم الشاطبى {و شروح و تلخيص ها بر شاطبيه} (ت ٥٩٠ق)
٣. الحجّة فى علل القراءات السبع، ابوعلى فارسى {و تلخيص ها بر الحجّة} (ت ٣٧٧ق)
٤. المحتسب، ابن جنّى (ت ٣٩٢ق)
٥. الشواظ فى القراءات الشاذّة، ابن جنّى (ت ٣٩٢ق)
٦. التيسير فى القراءات السبع / جامع البيان فى القراءات السبع / المفردات السبع / النقط و الشكل / المحكم فى نقط المصاحف / المقنع فى رسم مصاحف الامصار.
٧. التهذيب، ابو عمرو دانى (ت ٤٤٤ق).
٨. تحبير التيسير، ابن جزرى (ت ٨٣٣ق).
٩. القراءات الشاذّة، ابن جزرى (ت ٨٣٣ق).
١٠. غاية النهاية فى طبقات القراء، ابن جزرى (ت ٨٣٣ق).
١١. منجد المقرئين، ابن جزرى (ت ٨٣٣ق).
١٢. النشر فى القراءات العشر، ابن جزرى (ت ٨٣٣ق).
١٣. جمال القراء و كمال القراء، سخاوى (ت ٤٤٣ق).
١٤. الإبانة فى معانى القراءات، مكّى بن ابى طالب (ت ٤٣٧ق).
١٥. البرهان فى علوم القرآن (النوع السابع و العشرون)، بدر الدين زرکشى (ت ٧٩٤ق).
١٦. الإتقان فى علوم القرآن، جلال الدين سيوطى (ت ٩١١ق).
١٧. الحجّة فى القراءات السبع، ابن خالويه (ت ٣٧٠ق).
١٨. المرشد الوجيز، أبوشامة مقدسى (ت ٤٦٥ق).
١٩. معرفة القراء الكبار، ذهبى (ت ٧٤٨ق).
٢٠. اتحاف فضلاء البشر فى القراءات الأربع عشر، دمياطى (ت ١١١٧ق).
٢١. البيان فى تفسير القرآن، سيد ابوالقاسم خوئى.
٢٢. رسم المصحف و الاحتجاج به فى القراءات، عبدالفتاح اسماعيلى شلبى.
٢٣. غيث النفع فى القراءات السبع، على نورى صفاقسى (ت ١١١٨ق).
٢٤. القراءات القرآنيّة فى ضوء علم اللغة الحديث، عبدالصبور شاهين.
٢٥. القراءات و اللهجات، عبدالوهاب حموده.
٢٦. لطائف الاشارات لفنون القراءات، شهاب الدين قسطلانى (ت ٩٢٣ق).
٢٧. مذاهب التفسير الاسلامى، گلديزبهر، ترجمه عبدالحليم نجار.
٢٨. القراءات الشاذّة، ابن خالويه.
٢٩. القراءات الشاذّة، عبدالفتاح.
٣٠. مدخل التفسير، محمد فاضل لنكرانى.
٣١. مناهل العرفان فى علوم القرآن، زرقانى.
٣٢. تاريخ قراءات قرآن كريم، عبدالهادى فضلى.
٣٣. شناختنامه قرآن كريم (مقالاتى در شناخت قرآن كريم)، محمد جواد صاحبى.
٣٤. دائرة المعارف ليدن (مدخل «قراءات»).
٣٥. Reading of the qur'an (vol ٤, page ٣٥٣-٣٦٣)
٣٦. Reading of the qur'an (vol ٤, page ٣٦٧-٣٨٥)
٣٧. Reading of the qur'an (vol ٤, page ٣٨٦-٣٩٣)

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۱۸

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز:

هدف: بررسی دیدگاه‌های مختلف در تفسیر متون مقدس و تعاملات تفسیری بین ادیان.

سرفصل:

- کلیات: مفهوم‌شناسی؛ موضوع‌شناسی، روش، ادبیات و منابع
- هرمنوتیک و تفسیر قرآن
- سنخ‌شناسی هرمنوتیک
 - هرمنوتیک پیشا مدرن
 - هرمنوتیک مدرن
 - هرمنوتیک زبان‌شناختی شلاپرماخر
 - هرمنوتیک روش‌شناختی دیلتای
 - هرمنوتیک پسا مدرن
 - هرمنوتیک فلسفی هایدگر و گادامر
- هرمنوتیک و اندیشمندان مسلمان
- بررسی اندیشه‌های
 - نصر حامد ابوزید
 - سروش
 - مجتهد شبستری
- مبانی هرمنوتیکی فهم قرآن
- زبان‌شناسی قرآن.
- معناشناسی معنا (Semantic of Meaning) در نزد زبان‌شناسان و اندیشمندان اسلامی

منابع:

۱. دیوید کوزنزهوی، مترجم مراد فرهادپور، حلقه انتقادی، انتشارات گیل و روشنگران
۲. لودیک ویتگنشتاین، ترجمه کریمی نیا، ترجمه مالک حسینی، در باب یقین، انتشارات هرمس
۳. نصر حامد ابوزید، مفهوم النص، دارالبیضاء
۴. پالمر، ریچارد، علم هرمنوتیک، ترجمه سعید حنایی کاشانی، هرمس
۵. هرمنوتیک و قرأت پذیرگی متن و منطق فهم دین، عبدالله نصری.
۶. قرآن تأویل و هرمنوتیک، حسن بلخاری.
۷. تحلیلی از مبانی فلسفی نظریه بسط تجربه نبوی، جهانگیر مسعودی و فایزه طلوع برکاتی، در جستارهای فلسفه دین سال سوم شماره ۱.
۸. زبان و دین، ابوالفضل ساجدی.
۹. زبان قرآن، محمدباقر سعیدی روشن.
۱۰. نقش پیش فرض در فهم متن از نظر علامه طباطبایی و گادامر، محمد بیدهند و محمد جواد ذریه، در اندیشه دینی سما شماره ۳۴.

۱۱. بازخوانی نظریه شهید صدر در تفسیر موضوعی قرآن کریم با تکیه بر اندیشه هرمنوتیکی گادامر، رضا اکبری و محمد حسین شیرزاد، مطالعات قرآن و حدیث شماره ۱۴.
۱۲. فهم و تفسیر در نگاه علامه طباطبایی (نگاهی مقایسه ای با هرمنوتیک)، محمد بهرامی، در پژوهش های قرآنی سال هیجدهم شماره ۳.
۱۳. الیاده، میرچا، هرمنوتیک، ترجمه محمود تقی زاده داوری، معرفت، ۸۴/۲۲.
۱۴. فهیم عزیز، علم التفسیر، انتشارات دانشگاه مفید
۱۵. شبستری، مجتهد، هرمنوتیک کتاب و سنت
۱۶. ربانی گلپایگانی، علی، هرمنوتیک و منطق فهم دین.
۱۷. درآمدی بر هرمنوتیک، احمد واعظی، انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، تهران، ۱۳۸۵.
۱۸. ریکویر، پل، رسالت هرمنوتیک، ترجمه فرهادپور و اباذری، فرهنگ.
۱۹. هرمنوتیک، ادبیات، گفتگو با متن، دکتر عزت الله سپهوند، نشر علم، تهران، ۱۳۹۱.
۲۰. ساختار و تأویل متن، بابک احمدی، نشر مرکز، تهران، ۱۳۹۰.
۲۱. زندگی در دنیای متن، پل ریکور، ترجمه بابک احمدی، نشر مرکز.
۲۲. بررسی تطبیقی هرمنوتیک فلسفی و آرای روشنفکران مسلمان، مسعود جهانگیر، در مجله مطالعات اسلامی، شماره ۵۶.
۲۳. Revelation, Holy Scripture and Church in the Hermeneutic Thought of James Barr, Paul Ricoeur and Hans Frei, *Richard R. Topping*.
۲۴. The Hermeneutics of Doctrine, Anthony C. Thiselton.
۲۵. The holy Bible, with a brief hermeneutic and exegetical comm. and revised ..., Thomas John Hussey.

هدف: توانمندسازی طلاب در اتخاذ مبنای صحیح یا ارائه نظریه جدید بر اساس اصول حاکم بر علم رجال و حدیث.

سرفصل:

○ اصول رجال

- کلیات (مفهوم شناسی، تفاوت علم رجال و اسماء الرجال، رابطه علم رجال با سایر علوم شرعی، ادله موافقان و مخالفان نیاز به علم رجال، تاریخ علم رجال و اسماء رجال و...)
- قواعد رجال
 - قواعد تقییم (مشروعیت تقییمات رجالیون، تقییمات غیر امامی ها، بررسی تقییمات رجالیون متقدم و متاخر و...)
 - قواعد تعارض (تعارض جرح و توثیق، تقدیم قول نجاشی)
- فوائد
 - مشکلات اسماء الرواه (ائتلاف و اختلاف؛ اتفاق و افتراق، اشتراک و...)
 - توضیحات اسانید کتب اربعه
 - الفاظ (تعدیل و توثیق، اختصاصی تعدیل، الفاظ تحسین و الفاظ تضعیف)

○ اصول حدیث

- کلیات
 - مفهوم شناسی (تعریف، موضوع و غایت)
 - پیشینه اصول حدیث
 - اصطلاحات
 - درون حدیثی (عناصر حدیث، اسامی حدیث)
 - برون حدیثی (شخصی، تحمل حدیث، کتابشناسی)
- اقسام خبر و اعتبار آن (متواتر، واحد، مستفیض و عزیز).
- مشترکات اقسام چهارگانه حدیث (مدیج، روایه الاقران، مشترک، متفق و مفترق، موثف و مختلف و...).
- اوصاف مخصوص حدیث ضعیف (معضل، مضمهر، مرسل، معلل، مدلس، محرف، مقلوب، متروک و...).
- بررسی شروط پذیرش روایت راوی (اسلام، عقل، بلوغ، ایمان، عدل و ضبط).
- فرقه های شیعه و اهل سنت

منابع:

۱. اصول الحدیث، عبدالهادی الفضلی.
۲. اصول الرجال، عبدالهادی الفضلی.
۳. مقباس الهدایه، عبدالله مامقانی.
۴. بدایه فی علم الدرایه، شهیدثانی.
۵. مقدمه تنقیح المقال، عبدالله مامقانی.
۶. علوم الحدیث و مصطلحه، صبحی الصالح.
۷. اصول الحدیث و احکامه فی علم الدرایه، جعفر سبحانی.
۸. دانش رجال الحدیث، محمدحسن ربانی.
۹. اصول علم الرجال، مسلم داوری.
۱۰. بحوث فی علم الرجال، محمد آصف محسنی.
۱۱. درایه الحدیث (باز پژوهی مصطلحات حدیثی در نگاه فریقین)، شادی نفیسی.
۱۲. دانش درایه الحدیث (همراه با نمونه های حدیثی و فقهی)، محمد حسن ربانی.
۱۳. نقش دانش رجال در تفسیر و علوم قرآنی، علی اکبر کلانتری ارسنجانی.
۱۴. مقدمه معجم رجال الحدیث، سید ابوالقاسم خویی.

تاریخ قرآن

شناسه درسی: ۴۰۲۱۸۰۱

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: بررسی دیدگاه‌های مختلف در زمینه اصالت قرآن و پاسخ به سوالات مطرح در این زمینه.

سرفصل:

- کلیات
 - مفهوم شناسی: "تاریخ قرآن، ضرورت و هدف آن"، "اصالت و انواع آن".
 - پیشینه و ادبیات موضوع
 - پیشینه شبهات در زمینه ی اصالت قرآن
 - علل گرایش به نظریه ی عدم اصالت قرآن
 - دیدگاه‌ها درباره ی عدم اصالت قرآن
 - دلایل اصالت قرآن
 - درون متنی
 - برون متنی
 - تاریخی
 - کلامی
 - ...
- بررسی و نقد نظریه ی عدم اصالت قرآن

منابع:

۱. درآمدی بر تاریخ قرآن، ریچارد بل.
۲. در آستانه قرآن، رژی بلاشر.
۳. تاریخ نص القرآن، نولدکه.
۴. تاریخ قرآن، عبد الصبور شاهین.
۵. تاریخ قرآن، محمود رامیار.
۶. شبهات و ردود حول القرآن، مرحوم محمد هادی معرفت.
۷. الغارة التنصيرية على اصاله القرآن الکریم، عبد الراضی عبد المحسن.
۸. المستشرقون و الدراسات القرآنیه، محمد حسین صغیر.
۹. آراء مستشرقین حول القرآن الکریم و تفسیره، عمر بن ابراهیم رضوان.
۱۰. قرآن و مستشرقان، محمد حسن زمانی.
۱۱. القرآن الکریم من المنظور الاستشراقی، دراسة نقدیة تحلیلیة، محمد ابولیلہ.
۱۲. الوحی القرآنی فی المنظور الاستشراقی، محمود قاضی.
۱۳. القراءات فی نظر المستشرقین و الملحدین، عبد الفتاح قاضی.
۱۴. دایرة المعارف لیدن، مقالات مرتبط.
۱۵. نشریه ی قرآن و مستشرقان، مقالات مرتبط.
۱۶. دیدگاه اقتباس قرآن از منظر یوسف دره الحداد (مقاله)، حسین فقیه.
۱۷. تحلیل و نقد مطالعات قرآنی مستشرقان (مقاله)، مجید معارف.
۱۸. اصالت قرآن و تاریخ تدوین آن (مقاله)، موريس بوكای، ترجمه: حسن حبیبی.
۱۹. بررسی دیدگاه خاورشناسان درباره ی تأثیر پذیری قرآن از فرهنگ یهودی و مسیحی (مقاله)، رضایی اصفهانی.

هدف: بررسی و تحلیل دیدگاه‌های مختلف در زمینه رابطه قرآن و علم و توانمند سازی طلاب بر اتخاذ مبنا در این زمینه.

سرفصل:

- کلیات: موضوع‌شناسی؛ قلمرو موضوع، مفاهیم، ادبیات و منابع، روش
- قرآن و علم؛ رویکردها و گرایش‌ها
- مکاتب مختلف در رابطه میان قرآن و علم
 - سنجش یافته‌های علمی با داده‌های وحیانی
 - سنجش (تأیید) داده‌های وحیانی با یافته‌های علمی
 - پذیرش مکاتب علمی سازگارتر با داده‌های وحیانی
 - تلفیق داده‌های وحیانی با یافته‌های علمی
 - تباین داده‌های وحیانی با یافته‌های علمی
- مقایسه روش‌شناختی قرآن و علم
- مقایسه زبان‌شناختی قرآن و علم
- مقایسه موضوع‌شناختی قرآن و علم
- تفسیر علمی: موافقان و مخالفان
- قرآن و علوم طبیعی (نجوم، زیست‌شناسی، و ...)
- قرآن و علوم انسانی (جامعه‌شناسی، انسان‌شناسی و ...)
- قرآن و علوم ریاضی
- اعجاز علمی قرآن

منابع:

۱. رابطه قرآن و علوم بشری، محمدتقی مصباح یزدی، مجله کیهان اندیشه.
۲. آشنایی با تفسیر علمی، رضایی اصفهانی.
۳. القرآن و العلم الحديث، دکتر منصور محمد حسب‌النبي، الهيئة المصرية العامة للكتاب.
۴. التمهيد في علوم القرآن، جزء ۶، محمد هادی معرفت.
۵. القرآن و العلم، احمد محمد سليمان، بيروت: دارالعودة.
۶. جهان‌شناسی در قرآن، محمدتقی مصباح یزدی، موسسه امام خمینی (ره).
۷. تبیین جهان و انسان، مرتضی رضوی.
۸. قرآن و تفسیر عصری، محمدعلی ایازی.
۹. قرآن و علم، احمد دلال، ترجمه محمدجواد اسکندرلو، در مجله قرآن و علم شماره ۱.

۱۰. نظر متفکران اسلامی در باره ی طبیعت، حسن نصر، خوارزمی تهران.
۱۱. تکامل در قرآن، حسین نصر، دفتر نشر. تهران.
۱۲. قرآن، تورات، انجیل و علم، موريس بوکای.
۱۳. الاعجاز العلمی فی الاسلام- القرآن الکریم، محمد کامل عبدالصمد.
۱۴. الموافقات، شاطبی.
۱۵. علم و دین، ایان باربو، خرمشاهی، نشر دانشگاه تهران.
۱۶. الامام ابن کثیر و اثره فی علم الحدیث روایة و درایة مع دراسة منهجية تطبيقية على تفسير القرآن العظيم؛ آل شلش، عدنان بن محمد.
۱۷. العقل و العلم فی القرآن الکریم، یوسف القرضاوی.
۱۸. الماء فی القرآن و السنة و العلوم الحدیث، توحید الزهیری.
۱۹. الانعام بین القرآن و العلم الحدیث و دلالاتها الایمانیة، السید محمد محمد عبدالنبی.
۲۰. القرآن و العلم الحدیث، عبدالرزاق النوفل.
۲۱. تفسیر الآیات الکوئیه، محمود شحاته، دارالاعتصام.
۲۲. واقع‌نمایی گزاره‌های قرآنی: تأملی در معیارهای غیرشناختاری در فهم زبان قرآن؛ ابوالفضل ساجدی.
۲۳. نظریه عرفی بودن زبان قرآن: کارایی و توهمات، جعفر نکونام، در فصلنامه معرفت شماره ۲۴.
۲۴. زبان قرآن، محمدعلی لسانی فشارکی.
۲۵. نظریه تمایز بیانی زبان علم و زبان قرآن، ابراهیم کلانتری، فصلنامه تخصصی بینات، شماره ۱۹، سال ۱۳۷۷.
۲۶. التفسیر العلمی فی المیزان.
۲۷. مناهج التجدید، امین الخولی.
۲۸. By Maurice Bucaille, The Qur'an & Modern Science.
۲۹. D. Zokir Abdolkarim Naik, The Qur'aan and Modern Science: Compatible or Incompatible.
۳۰. M. Shamsheer Ali, Science and the Quran in The Quran an Encyclopedia.
۳۱. Lahore: Ashraf.

مبانی تفسیر فریقین

شناسه درسی: ۴۰۲۱۲۰۳

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: تحلیل، مقایسه و نقد مبانی تفسیر شیعه و اهل سنت به منظور برجسته‌سازی مبانی مشترک و کاستن از مبانی اختلافی.

سرفصل:

○ کلیات

- مفهوم شناسی: بررسی واژگان تفسیر و تأویل، ظاهر و بطن، مبانی و واژگان مرتبط
- انواع و اقسام مبانی (صدوری، دلالی، روشی، گرایشی و کلامی)
- ضرورت و اهمیت شناخت مبانی تفسیر فریقین
- پیشینه بحث (پژوهش‌های مستقل و ضمن موضوعی)
- منبع‌شناسی (منابع درباره مبانی مشترک و مختص فریقین)

○ مبانی

- مبانی مشترک
 - امکان تفسیر
 - دیدگاه مخالفان
 - دیدگاه موافقان
 - جواز تفسیر
 - دیدگاه مخالفان
 - دیدگاه موافقان
 - ضرورت تفسیر
 - ساختاری چند معنایی قرآن (بطون)
 - وجود تأویل برای قرآن
 - وجود سطح‌ها و ساحت‌های گوناگون برای فهم قرآن
 - حرمت تفسیر به رأی
 - حجیت سنت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در تفسیر
 - جدایی ناپذیری قرآن و سنت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 - مصونیت قرآن از تحریف
 - وحیانی بودن قرآن
 - جامعیت، جهانی و جاودانگی قرآن
- مبانی مختصّ شیعه
 - مرجعیت و حجیت سنت اهل بیت رسول خدا علیهم السلام در تفسیر
 - جدایی ناپذیری قرآن و اهل بیت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 - حجیت عقل قطعی در تفسیر
 - نصّ و قرائت واحد قرآن
 - ...
 - اهل سنت
 - حجیت قول صحابه و تابعین در تفسیر
 - تأکید بر عقل ظنی در تفسیر (قیاس)

شیوه اجرا:

۱. به موازات بررسی مبانی مشترک، به موارد اختلافی اقوال علمای فریقین در مبانی و منابع نیز توجه ویژه گردد.
۲. مبانی مشترک و مختص فریقین در چند آیه به صورت کارگاهی در کلاس مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد.
۳. بخشی از منابع و مبانی فریقین به طلاب واگذار شود تا به صورت کنفرانس و پژوهش در کلاس ارائه نمایند.

منابع:

۱. مقدمات تفاسیر منتخب فریقین (۱- منهج الصادقین ملاً فتح الله کاشانی {مقدمه مصنف به همراه مقدمه مصحح (علامه شعرانی)}) ۲- المیزان فی تفسیر القرآن، سید محمد حسین طباطبایی ۳- تسنیم، عبدالله جوادی آملی ۴- جامع البیان عن تأویل القرآن، قرطبی ۵- روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم و السبع المثانی، آلوسی بغدادی ۶- محاسن التأویل، محمد جمال الدین القاسمی).
۲. التفسیر و المفسرون فی ثوبه القشيب، محد هادی معرفت.
۳. التفسیر الأثری الجامع (مقدمه)، محمد هادی معرفت.
۴. مبانی و روش های تفسیر قرآن، عباسعلی عمید زنجانی.
۵. مبانی و روش های تفسیری، محمد کاظم شاکر.
۶. تفسیر تطبیقی، فتح الله نجارزادگان.
۷. اصول التفسیر و قواعد، خالد عبدالرحمن العک.
۸. پژوهشی تطبیقی در روایات تفسیری فریقین، مهدی رستم نژاد.
۹. نقش اهل بیت علیهم السلام در احیای دین، مرتضی عسکری.
۱۰. القرآن الکریم و روایات المدرستین، مرتضی عسکری.
۱۱. المنهج الصحيح فی تفسیر القرآن، عبدالنبی مهدی.
۱۲. رساله الاسلام، دار التقرب مصر (مجموعه مقالات).
۱۳. الشیعه و القرآن، الهی ظهیر.
۱۴. تفسیر فریقین: تاریخ، مبانی و اصول، عبدالکریم بهجت پور.
۱۵. بررسی تطبیقی مبانی تفسیر قرآن در دیدگاه فریقین، فتح الله محمدی.
۱۶. مبانی تفسیری شیخ مفید، عبدالهادی مسعودی.
۱۷. دائرة المعارف قرآن ج ۸.

- کلیات
 - مفهوم شناسی
 - پیشینه و ادبیات موضوع
 - ویژگی‌های دوران معاصر
 - دسته‌بندی متفکران معاصر (محافظه‌کار و نواندیش)
- بررسی آراء متفکران ایران
 - بررسی و نقد آراء علامه طباطبایی (هدفمندی سوره‌ها)
 - بررسی و نقد آراء آیت‌الله معرفت (نسخ و تمهیدی)
 - بررسی و نقد آراء آیت‌الله صادقی طهرانی (قرآن بسندگی در تفسیر)
 - بررسی و نقد آراء سروش (تجربه‌ی رسولانه)
- بررسی آراء متفکران دنیای عرب
 - بررسی و نقد آراء نصر حامد ابوزید (تأویل فرهنگ زمانه و قرآن، معناشناسی و مجاز)
 - بررسی و نقد آراء محمد آرکون (رویکرد ادبی در تفسیر قرآن)
- بررسی آراء مستشرقان عصر جدید در مورد قرآن
 - آراء مستشرقان در دایره‌ی المعارف اسلام
 - آراء مستشرقان در دایره‌ی المعارف قرآن لیدن
 - آراء مستشرقان در دایره‌ی المعارف دین
 - بررسی و نقد آراء آندوپین
 - بررسی و نقد آراء مک اولیف
 - بررسی و نقد آراء ونیز برو
 - ...
- بررسی آراء متفکران شبه‌قاره هند
 - بررسی و نقد آراء سر احمد خان
 - بررسی و نقد آراء غلام احمد قادیانی

منابع:

۱. دائرة المعارف اسلام.
۲. دائرة المعارف دین.
۳. دائرة المعارف قرآن لیدن؛ مک اولیف.
۴. التفسیر الاثری الجامع؛ محمدهادی معرفت.
۵. مفهوم النص؛ نصر حامد ابوزید.
۶. آراء المستشرقین حول القرآن الکریم؛ عمر رضوان.
۷. اشکالیات القرائة و آلیات التأویل؛ نصر حامد ابوزید.
۸. محمد آرکون و آراء او.
۹. دفاع عن القرآن؛ عبدالرحمن بدوی.
۱۰. آسیب شناسی جریان‌های تفسیری، محمد اسعدی.
۱۱. التمهید فی علوم قرآن، محمدهادی معرفت.
۱۲. مقالات سروش با عنوان تجربه‌ی رسولانه و نقد آنها.

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۰۴

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: بررسی روش تفسیر تطبیقی به منظور اتخاذ مبنا در این زمینه.

سرفصل:

- معناشناختی تفسیر تطبیقی
- گونه‌شناسی تفسیر تطبیقی
- اهداف تفسیر تطبیقی
- محورهای تطبیق
 - نکات
 - فرق و مذاهب
 - ادیان
 - آثار و نوشته‌ها
- حوزه‌های تطبیق

- کلام (مثلاً بررسی آیات ولایت و تطهیر)
- فقه (مثلاً بررسی آیات وضو)
- تاریخ قصص (مثلاً بررسی قصه یوسف)

منابع:

۱. مقاله تفسیر تطبیقی در دایره‌المعارف قرآن کریم جلد ۸، سید محمود طیب حسینی.
۲. مجله مطالعات تفسیری، دانشگاه معارف.

تفسیر تطبیقی آیات اعتقادی ۱

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۱۵

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: مبانی تفسیر فریقین

هدف: بررسی و نقد دیدگاه تفسیری فریقین در زمینه توحید و صفات خدا.

سرفصل:

○ خداشناسی

- براهین عقلی بر وجود خدا
 - برهان نظم (فصلت ۵۳، یونس ۱۰۱، بقره ۱۶۴، روم ۸، ذاریات ۲۱ و...)
 - برهان حدوث (انعام ۱۰۱، طلاق ۱۲، دهر ۲ و...)
 - برهان امکان و وجوب (فاطر ۱، نجم ۴۸، طور ۳۵-۳۶ و...)
- خداشناسی فطری
 - آیه فطرت (۳۰ روم)؛
 - آیه میثاق (۱۷۲ اعراف)

○ توحید

- طرح مساله توحید در قرآن (اخلاص ۱، یوسف ۱۱۰، فصلت ۶، اعراف ۵۹، صافات ۳۵، محمد ۱۹، بقره ۱۶۳ و...)
- استدلال عقلی بر توحید (۲۲ انبیاء)
- مراتب توحید (توحید در وجوب وجود، توحید در خالقیت، توحید در ربوبیت تکوینی، توحید در ربوبیت تشریحی، توحید در الوهیت، توحید در عبادت، توحید در استعانت، توحید در خوف، توحید در محبت)
 - اقسام توحید (ذاتی، صفاتی، افعالی)
 - صفات الهی:
 - ◇ اقسام صفات الهی
 - ◆ صفات ذاتیه (علم، قدرت، حیات و...)
 - ◆ صفات خبریه (علو، رویت، ید، وجه و...)
 - ◇ راه های شناخت صفات الهی
 - ◆ راه عقلی (یونس ۱۰۱، آل عمران ۱۹۰)؛
 - ◆ وحی (۲۲ - ۲۳ حشر)؛
 - ◆ کشف و شهود (انفال ۲۹، حدید ۲۸، عنکبوت ۶۹).
- هدف افعال الهی
 - حق (انعام ۷۳، دخان ۳۸ و...)
 - نفی باطل (آل عمران، مومنون ۱۱۵، انبیاء ۱۷-۱۶ و...)
 - بیان تفصیلی هدف (بقره ۲۹، ذاریات ۵۶، رحمن ۱۰، احزاب ۷۳-۷۲، هود ۱۱۹-۱۱۸ و...).
- تفاوت دیدگاه مفسران شیعه و اهل سنت درباره
 - عدل الهی (رابطه آن با حسن و قبح ذاتی و درک عقلانی، ملازمه حکم عقل و شرع)؛
 - غایتمندی افعال الهی؛
 - شرور و حکمت الهی؛
 - قبح تکلیف به مافوق طاقت؛
 - رابطه توحید افعالی با جبر و اختیار، قضا و قدر و...؛
 - رابطه توحید تکوینی با ولایت تکوینی پیامبر و اهلیت علیهم السلام؛
 - رابطه توحید با توسل و شفاعت و...

منابع :

۱. معارف قرآن (ج ۱)؛ محمد تقی مصباح یزدی
۲. معالم المدرستین؛ سید مرتضی عسکری
۳. منشور جاوید ؛ جعفر سبحانی
۴. پیام قرآن ؛ ناصر مکارم شیرازی
۵. کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد؛ علامه حلی
۶. محاضرات فی الالهیات ، جعفر سبحانی
۷. عدل الهی ؛ مرتضی مطهری
۸. الملل و النحل ؛ عبدالکریم شهرستانی
۹. مدرسه ترنم توحید: خدایابی و خدانشناسی: توحید و شرک در آئینه وحی ؛مجید حیدری فر
۱۰. تفاسیر مهم شیعه و اهل سنت (المیزان ، المنار، تفسیر القرآن الکریم صدر المتألهین، التبیان طوسی، التحریر و التنبیر ابن عاشور و...)
۱۱. تفسیر تطبیقی (کتاب پنجم) بررسی تطبیقی تفسیر آیات توحید و شرک ربوبی و الوهی و نظریه توسل و شفاعت؛ فتح الله نجارزادگان (در دست تألیف)

○ نبوت

● نبوت عامه

- لزوم بعثت انبیاء (حدید ۲۵)
- اهداف بعثت انبیاء (هدایت تشریحی ، تعلیم ، قضاوت ، حکومت، انذار و تبشیر، رفع اختلافات دینی، توجه دادن به توحید و معاد)
- وحی رسالی (شعرا ۱۹۴-۱۹۳، شوری ۵۱-۵۲، بقره ۹۷ و...)
- معجزه و اثبات صدق و ادعای نبوت (آل عمران ۴۹، شعرا ۶۳ بقره ۶۰ اعراف ۱۰۸ و...)
- عصمت انبیاء(نساء ۶۴ حاقه ۴۷-۴۴، ص ۸۳، یوسف ۲۴، اسراء ۷۴، جن ۲۶-۲۸ و...)
- شبهات عصمت انبیاء

- حضرت آدم علیه السلام(طه ۱۲۱-۱۲۲):
- حضرت ابراهیم علیه السلام(صافات ۸۹-۸۸):
- حضرت یوسف علیه السلام(یوسف ۲۴):
- حضرت یونس علیه السلام (انبیاء ۸۷):
- حضرت موسی علیه السلام(۱۸-۲۰ شعرا):
- حضرت سلیمان علیه السلام(ص ۳۴):
- حضرت داود علیه السلام (ص ۲۳-۲۴):
- حضرت محمد صلی الله علیه و آله وسلم(فتح ۱، توبه ۴۳، احزاب ۳۷، تحریم ۱، حج ۵۲-۵۴).

● نبوت خاصه

- نشانه های پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم در نزد اهل کتاب (بقره ۸۹ و ۱۴۶، مومنون ۶۹، احقاف ۱۰ و...)
- قرآن کریم
- اثبات معجزه بودن (اسرا ۸۸، هود ۱۳، بقره ۲۳، طور ۳۴ و...)
- وجوه اعجاز (نساء ۸۲، یونس ۱۶، روم ۲، فتح ۲۷ و...)
- مصونیت از تحریف (حجر ۹، فصلت ۴۱-۴۲، قیامت ۱۷ و...)
- سایر معجزات پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم(قمر ۲-۱، آل عمران ۱۳ و ۱۵۱ و...)
- خاتمیت (احزاب ۴۰، سبا ۲۸، فرقان ۱، اعراف ۱۵۸، انعام ۱۱۵ و...)
- جامعیت شریعت (مائده ۴۸، انعام ۱۱۵، روم ۳۰)
- پیروزی بر ادیان (توبه ۳۳، فتح ۲۸، صف ۹)

○ امامت

● کلیات امامت

- معنا شناسی امام (آیه ابتلاء)
- ضرورت وجود امام
- وجوب اطاعت از اولی الامر(نساء ۵۹):
- وجود هدایت کننده برای همه زمان ها (رعد ۷):
- تعیین وصی توسط موسی علیه السلام برای مدت کوتاه(اعراف ۴۲).
- لزوم عصمت امام (آیات اولی الامر، تطهیر، ابتلاء، صادقین)
- فضایل ائمه علیهم السلام
- مرجعیت علمی(آیات تبلیغ، اکمال، اهل الذکر، تطهیر و اولی الامر):

- زمامداری سیاسی (آیه اولی الامر)؛
- شجره طیبه (ابراهیم ۲۴-۲۵)؛
- برترین مخلوقات (بینه ۷-۸)؛
- مودت اهلیت علیهم السلام مزد رسالت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم (شوری ۲۳)؛
- اهلیت علیهم السلام وسیله تقرب به خدا (مائده ۳۵)؛
- پذیرش توبه آدم علیه السلام به واسطه اهلیت علیهم السلام (بقره ۳۷)؛
- آیه اطعام (۵-۱۰ انسان)؛
- آیه مباحله (۶۱ آل عمران) و...

• امامت خاصه

- امامت امام علی علیه السلام (آیات اکمال، تبلیغ، ولایت)
- فضائل امام علی علیه السلام (آیات اکمال، تبلیغ، ولایت، نجوا، ایثار در ليله المبيت، انفاق در نهان و آشکار، علم الكتاب، هادی امت)
- امامت دوازده امام علیهم السلام (آیات شجره طیبه، اهتدیتیم بالنجم و اولی الامر)
- مهدویت (آیات وراثت صالحان در زمین، حکومت جهانی مستضعفان، باقی مانده خدا، وعده حکومت مومنان در آخرالزمان)

منابع :

۱. معارف قرآن (ج ۴)، محمد تقی مصباح یزدی.
۲. پیام قرآن، ناصر مکارم شیرازی.
۳. معالم المدرستین، سید مرتضی عسکری.
۴. کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد، علامه حلی.
۵. محاضرات فی الالهیات، جعفر سبحانی.
۶. معالم النبوه فی القرآن الکریم، جعفر سبحانی.
۷. تنزیه الانبیاء، سید مرتضی علم الهدی.
۸. عصمه الانبیاء، فخر رازی.
۹. تنزیه الانبیاء از آدم تا خاتم، محمد هادی معرفت.
۱۰. عصمه الانبیاء فی القرآن الکریم، جعفر سبحانی.
۱۱. پاسخ به شبهات کلامی درباره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله وسلم، محمد حسن قدردان قراملکی.
۱۲. الغدیر فی الکتاب والسنه والادب، عبدالحسین امینی.
۱۳. المراجعات، عبدالحسین شرف الدین.
۱۴. بررسی تطبیقی معناشناسی امام و مقام امامت از دیدگاه مفسران فریقین، فتح الله نجارزادگان.
۱۵. بررسی تطبیقی تفسیر آیات ولایت در دیدگاه فریقین، فتح الله نجارزادگان.
۱۶. بررسی تطبیقی تفسیر آیات مهدویت و شخصیت شناسی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در دیدگاه فریقین، فتح الله نجارزادگان.
۱۷. معجم احادیث الامام مهدی علیه السلام، الهیئه العلمیه فی موسسه المعارف الاسلامیه، باشراف: علی الکورانی.
۱۸. المناقب، الموفق بن احمد خوارزمی.
۱۹. الامامه والولایه فی القرآن الکریم، جمع من المؤلفین باشراف محمد علی تسخیری.
۲۰. اثبات الهداه بالنصوص والمعجزات، محمد بن حسن الحر العاملی.
۲۱. تفاسیر مهم شیعہ و اهل سنت (المیزان، المنار، کنز الدقائق مشهدی، تفسیر القرآن العظیم ابن کثیر، روح المعانی آلوسی، الجامع لاحکام القرآن قرطبی، الکشاف زمخشری، التبیان طوسی، التحریر و التنویر ابن عاشور و...).

تفسیر تطبیقی آیات الاحکام ۱

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۱۱

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: مبانی تفسیر فریقین

هدف: بررسی و نقد دیدگاه تفسیری فریقین در زمینه ی عبادات، حدود و دیات.

سرفصل:

○ کلیات

- تعریف، اهمیت و تاریخچه تفسیر آیات الاحکام
- جایگاه قرآن در استنباط احکام در میان مذاهب اسلامی
- نقش گرایش های فقهی در تفسیر آیات الاحکام
- مبانی تفسیر آیات الاحکام در میان مذاهب اسلامی
- روش شناسی تفسیر آیات الاحکام

○ تفسیر تطبیقی آیات عبادات

- کتاب طهارت
- کتاب صلاة
- کتاب صوم
- کتاب زکوة
- کتاب خمس
- کتاب حج

○ تفسیر تطبیقی آیات حدود

- حد سرقت
- حد زنا، لواط و سحاق
- حد قذف
- حد محارب

○ تفسیر تطبیقی آیات دیات

- دیه قتل
- دیه جوارح

منابع:

۱. کنز العرفان، فاضل مقداد سیوری.
۲. فقه القرآن، قطب الدین راوندی.
۳. زبدة البیان فی براهین احکام القرآن، مقدس اردبیلی.
۴. فقه القرآن، محمد یزدی.
۵. آیات الاحکام، محمد استر آبادی.
۶. تفسیر جامع آیات الاحکام، زین العابدین قربانی لاهیجی.
۷. الجامع لاحکام القرآن، قرطبی.

۸. احکام القرآن، ابوبکر احمد بن علی جصاص.
۹. احکام القرآن، ابوالحسن علی بن محمد کباهراسی.
۱۰. احکام القرآن، ابوبکر محمد بن عبدالله ابن عربی.
۱۱. احکام القرآن، محمد علی سائیس.
۱۲. الانظار التفسیریہ للشیخ الانصاری، صاحبعلی محبّی.
۱۳. فقه القرآن آیات الاحکام تطبیقی، محمد فاکرمیبدی.
۱۴. آیات الاحکام تطبیقی، خلیل قبله ای خویی.
۱۵. فقه پژوهی قرآنی، درآمدی بر مبانی نظری آیات الاحکام، محمد علی ایازی.
۱۶. روش شناسی تفسیر فقهی، محمد مهدی کریمی نیا.
۱۷. ادوار فقه، محمود شهابی خراسانی.
۱۸. تاریخ فقه و فقها، ابوالقاسم گرجی.
۱۹. مبانی استنباط فقه و حقوق، حمید مسجدسرایبی - عباس زراعت.

○ تفسیر تطبیقی آیات عقود

- مکاسب
- بیع
- نکاح
- وصایا
- مضاربه
- اجاره
- شرکت
- رهن
- قرض
- ربا
- عاریه

○ تفسیر تطبیقی آیات ایقاعات

- طلاق
- لعان
- نذر و قسم
- قرعه

○ تفسیر تطبیقی آیات ارث

منابع:

۱. کنز العرفان، فاضل مقداد سیوری.
۲. فقه القرآن، قطب‌الدین راوندی.
۳. زبدة البیان فی براهین احکام القرآن، مقدس اردبیلی.
۴. فقه القرآن، محمد یزدی.
۵. آیات الاحکام، محمد استر آبادی.
۶. تفسیر جامع آیات الاحکام، زین العابدین قربانی لاهیجی.
۷. الجامع لاحکام القرآن، قرطبی.
۸. احکام القرآن، ابوبکر احمد بن علی جصاص.
۹. احکام القرآن، ابوالحسن علی بن محمد کیهراسی.
۱۰. احکام القرآن، ابوبکر محمد بن عبدالله ابن عربی.
۱۱. احکام القرآن، محمد علی سائیس.
۱۲. الانظار التفسیریة للشیخ الانصاری، صاحبعلی محبّی.
۱۳. فقه القرآن آیات الاحکام تطبیقی، محمد فاکرمییدی.
۱۴. آیات الاحکام تطبیقی، خلیل قبله‌ای خویی.
۱۵. کشف، زمخشری.
۱۶. تفسیر کبیر، فخر رازی.
۱۷. اضواء البیان فی ایضاح القرآن بالقرآن، محمد امین شنقیطی.
۱۸. تفسیر المنیر فی العقیده و الشریعة و المنهج، وهبه زحیلی.

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۱۴

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: اصول رجال و حدیث

هدف: بررسی مبانی تفسیر روایی و مقایسه متون تفسیر روایی فریقین.

سرفصل:

○ کلیات

- مفهوم شناسی تفسیر روایی
 - پیشینه تفسیر روایی با تاکید بر مقایسه تطبیقی جریان شیعه و اهل سنت (زمان پیدایش، رشد، عصر طلایی، رکود، حیات دوباره و ظهور تفاسیر جدید)
 - مبانی تفسیر روایی (صدوری، دلالی، احراز حجیت)
 - کارایی روایات در تفسیر قرآن
 - اصل تعامل روایات با قرآن
 - کاربردهای تقنینی (بنیان گذاری مبانی فهم و تفسیر قرآن، بنیان گذاری گرایش ها و گونه های تفسیری، بنیان گذاری علوم قرآن و مبانی تفسیر)
 - کاربردهای تشریحی (تخصیص آیات، تقیید مطلقات، نسخ آیات)
 - کاربردهای تشریحی (تبیین مجملات، تاویل آیات، احکام متشابهات، تطبیق مفهوم بر مصداق، گسترش مفهومی و مصداقی آیات، بیان مصادیق و شان نزول آیات)
 - آسیب های روایات تفسیری (حذف اسانید، وضع حدیث، ورود اسرائیلیات، غلو، نقل به معنا، اختلاف قرائات)
 - معیار نقد و ارزیابی روایات تفسیری (قرآن، سنت قطعی، حقایق قطعی تاریخی، عقل، علم قطعی، ارزیابی سند و...)
- نقد و ارزیابی تفاسیر مهم روایی شیعه و اهل سنت (جامع البیان عن تاویل آی القرآن طبری، الدر المنثور سیوطی، تفسیر القمی، تفسیر المنسوب الی الامام العسکری علیه السلام، التفسیر الاثری الجامع محمد هادی معرفت، البرهان فی تفسیر القرآن سید هاشم بحرانی، تفسیر نورالثقلین عبدعلی حویزی، تفسیر العیاشی، معالم التنزیل بغوی، روح المعانی آلوسی و...)
- بررسی و نقد روایات تفسیری
 - آیات ۳ و ۴ سوره تحریم
 - آیات ۱۹-۵ سوره انسان
 - آیه ۲۰۷ سوره بقره
 - آیه ۴۱ سوره انفال
 - آیات ۶-۷ سوره حمد

منابع:

۱. التفسیر والمفسرون فی ثوبه القشیب، محمد هادی معرفت.
۲. التفسیر والمفسرون، محمد حسین ذهبی.
۳. مبانی تفسیر روایی، محمد فاکر میبیدی.
۴. الاسرائیلیات فی التفسیر والحديث، محمد حسین ذهبی.
۵. آسیب شناسی روایات تفسیری، محمد تقی دیاری.
۶. پژوهشی در باب اسرائیلیات در تفاسیر قرآن، محمد تقی دیاری.
۷. الاسرائیلیات و الموضوعات فی کتب التفسیر، ابوشهبه.
۸. المذاهب الاسلامیه فی تفسیر القرآن، گلدزیهر.
۹. مدخل تفسیر دایره المعارف الاسلامیه، امین الخولی.

شناسه درسی: ۴۰۲۱۲۱۳

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: بررسی موضوعات ناظر به زن و خانواده در تفسیر فریقین.

سرفصل:

○ کلیات

- مفهوم شناسی: تفسیر، تفسیر موضوعی، زن و خانواده
- ضرورت و اهمیت تفسیر موضوعی درباره زن و خانواده، نگرش‌ها به زن و خانواده، تاریخچه، منبع شناسی (منابع تفسیری، روایی، تاریخی فریقین، مؤسسات، سایت‌های نرم افزارها، مجلات و کتابخانه‌های تخصصی)

○ آیات ناظر به زن

- زنان صالح و ناصالح در قرآن
- زن و مرد؛ تساوی یا تشابه، تبعیض یا تفاوت
- ارث
- دیه

• شهادت (گواهی)

- قضاوت
- حجاب و عفاف، حیا
- استقلال اقتصادی

○ آیات ناظر به خانواده

- مهریه
- قوامیت
- تعدد زوجات
- حضانت
- تنظیم خانواده
- حضور اجتماعی زن و رابطه آن با خانواده
- حقوق متقابل والدین و فرزند
- طلاق

منابع:

۱. تفاسیر فریقین ذیل آیات مربوطه.
۲. التمهید فی علوم القرآن، مرحوم محمدهادی معرفت.
۳. المرأة فی القرآن و السنة، خالد عبدالرحمن العک.
۴. نحو منهج فی التفسیر الموضوعی - دراسة تطبيقية علی آیات الحجاب فی القرآن الکریم، صبری المتولی المتولی.
۵. الزواج فی القرآن و السنة، عز الدین بحر العلوم.
۶. احکام المرأة فی القرآن و السنة، أمال عبد السلام محمد المنوفی.

۷. طبیعه المرأة فی الكتاب و السنة، عبدالمنعم سید حسن.
۸. الأسرة فی ضوء الكتاب و السنة، سید فرج.
۹. الحجاب و الحقوق المرأة التي انتقصها بعض المسلمين، عبدالرحمن عمر بکری الخطیب.
۱۰. جلباب المرأة المسلمة فی الكتاب و السنة، محمدناصر الدین الألبانی.
۱۱. شخصیت زن در قرآن و کتاب مقدس، دل آرا نعمتی پیرعلی.
۱۲. حقوق المرأة بین الاسلام و الديانات الأخرى، محمود عبد الحمید محمد.
۱۳. اوضاع المرأة فی القرآن الکریم، عبدالمنعم سید حسن.
۱۴. التمايز العادل بین الرجل و المرأة فی الإسلام، محمود بن أحمد بن صالح الدوسری.
۱۵. القرآن و الحیاة الجنسية، طارق شفیق الطاهری.
۱۶. آیات زن در قرآن، هاشم هاشم زاده هریسی.
۱۷. تفسیر زنان {آیات النساء فی القرآن - بررسی مجموعه آیات مربوط به زنان}، محمد بیستونی.
۱۸. زن در تاریخ و اندیشه اسلامی، فتیحه فتاحی زاده.
۱۹. حجاب از دیدگاه قرآن و سنت، فتیحه فتاحی زاده.
۲۰. عفاف و حجاب از دیدگاه آیات و روایات (اربعین حجاب)، محسن رفیعی - معصومه شریفی.
۲۱. اسلام، زن و جستاری تازه، سید محمد حسین فضل الله.
۲۲. نظام حقوق زن در اسلام، شهید مرتضی مطهری.
۲۳. فلسفه حجاب، شهید مرتضی مطهری.
۲۴. جایگاه بانوان در اسلام، حسین نوری همدانی.
۲۵. زن در آئینه جلال و جمال، عبدالله جوادی آملی.
۲۶. شخصیت زن از دیدگاه قرآن، هادی دوست محمدی.
۲۷. قرآن و مقام زن، سیدعلی کمالی دزفولی.
۲۸. زن از منظر قرآن کریم، محمدعلی انصاری.
۲۹. دراسات فی التفسیر من سورة النساء، حسیب السامرائی.
۳۰. نظام خانواده در اسلام، حسین انصاریان.

قرآن و کتاب مقدس (تفسیر تطبیقی قصص انبیاء)

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۱۷

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز:

هدف: مقایسه گزارش قرآن و کتاب مقدس از تاریخ پیامبران.

سرفصل:

متعاقباً ارسال می گردد

منابع:

متون تفسیری معتزله

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۰۷

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: ایجاد توانمندی نقد و مقایسه با تکیه بر متن خوانی تفاسیر معتزله.

سرفصل:

- کلیات: معتزله، قدریه، معطله، جهیمیه، اصول خمسه، مجاز.
- معرفی اجمالی تفسیرها و مفسران معتزلی.
- متن خوانی گزیده‌هایی از تفسیرهای معتزلی. (با تأکید بر آیات مربوط به توحید، صفات خدا، عدل، ایمان و کفر، فسق، اختیار انسان، وعد و وعید، امر به معروف و نهی از منکر)

شیوه اجراء:

۱. حداکثر سه جلسه به کلیات و معرفی اختصاص داده شود.
۲. استاد متن‌هایی را از چند تفسیر (دست کم سه یا چهار تفسیر) برای متن خوانی گزینش کند.
۳. طلاب موظف‌اند که منابعی را درباره معتزله مطالعه کنند.
۴. در معرفی معتزله و خوانش متون تفسیری‌اش، تلاش بر آن است که آراء امامیه نیز در کنار آن مطرح شود و اگر نقدی بر آرای معتزله وارد است، مطرح شود.

منابع:

۱. بحوث فی الملل و النحل، ج ۳، جعفر سبحانی.
۲. الکشاف، زمخشری.
۳. تفسیر القاضی عبدالجبار المعتزلی (التفسیر الکبیر او المحیط)، دار الکتب العلمیه، ۲۰۰۹.
۴. متشابه القرآن، قاضی عبدالجبار، تحقیق: عدنان محمد زرزور، مکتبه دارالتراث.
۵. تنزیه القرآن عن المطاعن، قاضی عبدالجبار.
۶. منهج الزمخشری فی تفسیر القرآن و بیان اعجازه، مصطفی الصاوی الجوبینی، دارالمعارف بمصر.
۷. الزمخشری المفسر البلیغ، الشیخ کامل محمد عویضه، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۴.
۸. التمییز لما اودعه الزمخشری من الاعتزال فی تفسیر الکتاب العزیز، ابوعلی السکونی المغربی المالکی (م ۷۱۷)، دار الکتب العلمیه، ۱۴۲۶.
۹. التفسیر و المفسرون، محمدحسین ذهبی، ج ۱.
۱۰. آسیب‌شناسی جریان‌های تفسیری، ج ۲.
۱۱. مبانی کلامی امامیه در تفسیر قرآن، علی راد، نشر سخن، ۱۳۹۰.

متون تفسیر اشاعره

شناسه درسی: ۴۰۲۱۲۰۸

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: ایجاد توانمندی نقد و مقایسه با تکیه بر متن خوانی تفاسیر اشاعره

سرفصل:

- کلیات: ابوالحسن اشعری، اشاعره، ماتریدیه.
- معرفی اجمالی تفسیرها و مفسران اشعری.
- متن خوانی گزیده‌هایی از تفسیرهای اشعری. (با تأکید بر آیات مربوط به توحید، صفات خدا، کلام خدا، رؤیت خدا، استطاعت، افعال بندگان، حسن و قبح افعال)

شیوه اجراء:

۱. حداقل سه جلسه به کلیات و معرفی اختصاص داده شود.
۲. استاد متن‌هایی را از چند تفسیر (دست کم سه یا چهار تفسیر) برای متن خوانی گزینش کند.
۳. طلاب موظف‌اند که منابعی را درباره اشاعره مطالعه کنند.
۴. در معرفی اشاعره و خوانش متون تفسیری‌اش، تلاش بر آن است که آراء امامیه نیز در کنار آن مطرح شود و اگر نقدی بر آرای اشاعره وارد است، مطرح شود.

منابع:

۱. بحوث فی الملل و النحل، ج ۲، جعفر سبحانی.
۲. تفسیر فخر رازی.
۳. تفسیر ابوحیان.
۴. تفسیر بیضاوی.
۵. تفسیر ابن عادل حنبلی دمشقی (اللباب فی علوم الکتاب، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۹، وی از فخر رازی با عنوان ابن الخطیب یاد کرده و بسیار از او نقل می‌کند).
۶. الرازی مفسراً، محسن عبدالحمید، دار الحریره، بغداد ۱۳۹۴.
۷. المنقول و المعقول فی التفسیر الکبیر لفخر الدین الرازی، عارف مفضی المسعر، السعودیه ۱۴۲۶.
۸. الاشارات الالهیه الی المباحث الاصولیه، صرصری حنبلی.
۹. التفسیر و المفسرون، محمدحسین ذهبی، ج ۱، (شاید بتوان تفسیرهایی را که ذهبی ذیل عنوان "تفسیر به رأی جایز" برشمرده، در این گروه یعنی تفسیرهای اشعری جای داد).
۱۰. مبانی کلامی امامیه در تفسیر قرآن، علی راد، نشر سخن، ۱۳۹۰.

هدف: ایجاد توانمندی نقد و مقایسه با تکیه بر متن خوانی تفاسیر سلفیه.

سرفصل:

- کلیات: اصحاب حدیث، سلفیه، وهابیت، ابن تیمیه، ابن قیم، ابن عبدالوهاب.
- معرفی اجمالی تفسیرها و مفسران سلفی.
- متن خوانی گزیده‌هایی از تفسیرهای سلفی^۱. (با تأکید بر آیات مربوط به توحید و شرک، صفات خدا، استعانت از خدا، بدعت، شفاعت، توسل، زیارت، امامت و ولایت اهل بیت، تبرک، تعظیم شعائر)

شیوه اجراء:

۱. حداکثر سه جلسه به کلیات و معرفی اختصاص داده شود.
۲. استاد متن‌هایی را از چند تفسیر (دست کم سه یا چهار تفسیر) برای متن خوانی گزینش کند.
۳. طلاب موظف‌اند که منابعی را درباره سلفیه مطالعه کنند.
۴. در معرفی سلفیه و خوانش متون تفسیری‌اش، تلاش بر آن است که آراء امامیه نیز در کنار آن مطرح شود و اگر نقدی بر آرای سلفیه وارد است، مطرح شود.

منابع:

۱. بحوث فی الملل و النحل، ج ۱ و ۴، جعفر سبحانی.
۲. مقدمه فی اصول التفسیر، ابن تیمیه.
۳. شرح مقدمه فی اصول التفسیر، ابن عثیمین.
۴. تفسیر ابن تیمیه.
۵. تفسیر ابن قیم.
۶. تفسیر شنقیطی (اضواء البیان فی ایضاح القرآن بالقرآن).
۷. تفسیر سعدی (تیسیر الکریم الرحمان فی تفسیر کلام المنان).
۸. تفسیر ابن عثیمین.
۹. العذب النمیر من مجالس الشنقیطی فی التفسیر، خالد بن عثمان السبت، ریاض و قاهره ۱۴۲۸.
۱۰. جهود الشیخ ابن عثیمین و آراوه فی التفسیر و علوم القرآن، احمد البریدی، مکتبه الرشد، ریاض ۱۴۲۸.
۱۱. العلامه الشنقیطی مفسرا، دار النفائس، اردن ۱۴۲۵.
۱۲. ظاهرگرایی در فهم قرآن، محمدحسن محمدی مظفر، دانشگاه ادیان و مذاهب، ۱۳۹۲.
۱۳. مبانی کلامی امامیه در تفسیر قرآن، علی راد، نشر سخن، ۱۳۹۰.

۱. برخی از آیاتی که تفکر سلفیه در تفسیر آنان نمایان است به ترتیب ذیل است:

آیات گزیده از تفسیر تیسیر سعدی: حمد: ۴؛ بقره: ۳-۴، ۲۰، ۲۴، ۲۹، ۸۳، ۱۱۵، ۱۴۳، ۱۵۳، ۱۶۹، ۲۱۰؛ آل عمران: ۷، ۶۰-۶۱، ۱۲۸-۱۲۹، ۱۳۰-۱۳۶؛ نساء: ۶۴-۶۵، ۹۳، ۱۴۵-۱۴۷؛ مائده: ۳، ۹۳؛ انعام: ۱۰۳؛ اعراف: ۱۷۲؛ توبه: ۶، ۳۱، ۴۰، ۸۴؛ نور: ۳۵؛ فرقان: ۳۳؛ یس: ۴۲؛ زمر: ۲۳، ۶۲؛ غافر: ۷-۹؛ شوری: ۱۱؛ محمد: ۱۹؛ حجرات: ۱؛ واقعه: ۱۰-۱۴؛ حدید: ۱۰؛ حشر: ۷.

متون تفسیری فرق تشیع

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۰۶

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: ایجاد توانمندی نقد و مقایسه با تکیه بر متن خوانی تفاسیر فرق تشیع.

سرفصل:

- کلیات: فرق تشیع، زیدیه، اسماعیلیه، باطنیه، امامیه، نصیری، شیخیه.
- متون تفسیری زیدیه:
 - معرفی اجمالی تفسیرها و مفسران زیدیه.
 - متن خوانی گزیده‌هایی از تفسیرهای زیدی (مثل التیسیر حوثی و مفتاح السعاده عجری).
- متون تأویلی اسماعیلیه و باطنیه
 - معرفی تأویلات اسماعیلیه و باطنیه (و اشاره به اینکه نزد اسماعیلیه علمی به نام تفسیر قرآن وجود ندارد و آنان صرفاً با تأویل قرآن سروکار دارند).
 - متن خوانی گزیده‌هایی از تأویلات اسماعیلیه (مثل الافتخار سجستانی).
- (فرقه‌های نصیری و شیخیه نیز که عموماً باطن‌گرا و تأویل‌گرایند ذیل اسماعیلیه مورد بحث قرار می‌گیرند.)

شیوه اجراء:

۱. حداکثر سه جلسه به کلیات و معرفی اختصاص داده شود.
۲. استاد متن‌هایی را از چند کتاب (دست کم سه یا چهار کتاب) برای متن خوانی گزینش کند.
۳. طلاب موظف‌اند که منابعی را درباره هر فرقه مطالعه کنند.
۴. در معرفی هر فرقه و خوانش متون تفسیری‌اش، تلاش بر آن است که آراء امامیه نیز در کنار آن مطرح شود و اگر نقدی بر آرای آن فرقه وارد است، مطرح شود.

منابع:

۱. درسنامه تاریخ و عقاید اسماعیلیه، نشر ادیان.
۲. درسنامه تاریخ و عقاید زیدیه، نشر ادیان.
۳. بحوث فی الملل و النحل، ج ۶، ۷، ۸، جعفر سبحانی.
۴. التیسیر فی التفسیر، بدر الدین بن امیر الدین الحوثی، مکتبه الوحده، صعه ۱۴۲۳.
۵. تفسیر جزء تبارک، -----، مرکز النور، صعه ۱۴۱۹.
۶. تفسیر جزء عم، -----
۷. مفتاح السعاده، علی بن محمد العجری (۱۳۲۰-۱۴۰۷)، موسسه الامام زید بن علی الثقافیه، ۱۴۲۴.
۸. المصابیح الساطعه الانوار تفسیر اهل البيت عليهم السلام (امام قاسم بن ابراهیم، امام محمد بن قاسم، امام الهادی الی الحق) جمع و تألیف علامه شرفی (م ۱۰۶۲)، مکتبه التراث الاسلامی، صعه ۱۴۱۸.

۹. تفسیر الاعقم، احمد علی الاعقم الانسی، دار الحکمه الیمانیه، صنعا ۱۴۱۱.
۱۰. فتح القدر، شوکانی.
۱۱. البرهان فی تفسیر القرآن، ابوالفتح دیلمی، (تصحیح شده در قالب رساله کارشناسی ارشد در گروه فرق تشیع دانشگاه ادیان و مذاهب).
۱۲. الناسخ و المنسوخ من القرآن الکریم، تحقیق عبدالله بن عبدالله بن احمد الحوئی، موسسه الامام زید بن علی الثقافیه، صنعا ۱۴۲۲.
۱۳. اسماعیلیه (مجموعه مقالات، گروهی)، مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب.
۱۴. کتاب الافتخار ابویعقوب سجستانی.
۱۵. اساس التأویل، قاضی نعمان.
۱۶. اثبات النبوت، ابویعقوب سجستانی.
۱۷. سرائر و اسرار النطقاء، جعفر بن منصور الیمن.
۱۸. وجه دین، ناصر خسرو قبادیانی.
۱۹. التفسیر و المفسرون، محمدحسین ذهبی، ج ۲.
۲۰. روش‌های تأویل قرآن، محمدکاظم شاکر، بوستان کتاب قم، ص ۲۰۵-۲۶۳.
۲۱. آسیب‌شناسی جریان‌های تفسیری، ج ۱.
۲۲. جنایه التأویل الفاسد علی العقیده الاسلامیه، محمد احمد لوح، دار ابن عفان، سعودیه.
۲۳. مدخل "تفسیر" در دائره المعارف قرآن، ج ۸.
۲۴. مقاله "تأویل قرآن در نگاه اسماعیلیان" در فصلنامه هفت آسمان، ش ۳۴.
۲۵. مقاله "سیر تأویل نزد اسماعیلیان" در فصلنامه هفت آسمان ش ۴۰.

رساله علمی (پایان نامه)

شناسه درس: ۴۰۲۲۴۰۱
تعداد واحد: ۲۰ واحد
نوع واحد: عملی